

ZBK BÖLGESEL GELİŞME PLANI YÖNETİCİ ÖZETİ

İÇİNDEKİLER

1. BÖLGESEL GELİŞMENİN MEVCUT DURUMU.....	3
1.1 Genel Bilgi	3
1.2 Detaylı Değerlendirme.....	3
1.3 Gelişme Potansiyeli.....	7
1.3.1 İyi Derecede Potansiyeller.....	7
1.3.2 Orta Derecede Potansiyeller.....	8
1.3.3 Düşük Derecede Potansiyeller.....	8
2. TTK VE KARDEMİR	9
2.1 TTK (Türkiye Taş Kömürü Kurumu).....	9
2.2 KARDEMİR.....	11
3. BÖLGESEL GELİŞME İÇİN SENARYO VE STRATEJİLER.....	14
3.1 Kalkınma Senaryoları	14
3.1.1 Kurumsal Analiz	14
3.1.2 Sosyo-Ekonomik Analiz.....	15
3.2 Kalkınma Stratejisi	17
3.2.1 Kalkınma Hedefleri.....	17
3.2.2 Stratejiler.....	17
3.2.3 Kalkınma Organizasyonu.....	19
4. PROGRAM HEDEFLERİ.....	20
4.1.1 Kamu Sektörü	20
4.1.2 Özel Sektör	20
5. BÖLGESEL GELİŞME İÇİN FAALİYET PROGRAMI.....	21
5.1 Yatırımlar.....	21
5.1.1 Kamu ve Özel Sektörün Ortak Yatırımları.....	21
5.1.2 Kamu Sektörü Yatırımları.....	23
5.2 Organizasyon.....	23
5.2.1 Mesleki Eğitim.....	23
5.3 Kurumlar	24
5.4 Finansman	24
5.4.1 Kamu Sektörü	24
5.4.2 Özel Sektör	24
5.5 Öngörülen Yatırımların Ayırımı.....	25
6. UYGUN YATIRIM ALANLARI.....	27
6.1 Kamu Sektörü	28
6.1.1 Tarım.....	28
6.1.2 Sanayi.....	28
6.1.3 Hizmetler Sektörü.....	28
6.2 Özel Sektör	29
6.2.1 Tarım.....	29
6.2.2 Sanayi.....	29
6.2.3 Hizmetler Sektörü.....	29
6.3 Seçilen Fizibilite ve Önfizibilite Etüdüleri	29
6.3.1 Kamu Sektörü.....	30
6.3.2 Özel Sektör.....	30

YÖNETİCİ ÖZETİ

Zonguldak, Bartın ve Karabük Gelişme Projesi Etüdü, birbirini takip eden ve tamamlayan safhalarda yapılan çalışmalarda özel spesifik bir belge ortaya koymuştur.

Tüm etüdün genel ana hatları aşağıda belirtilmiştir.

- Mevcut durumun değerlendirilmesi ve bölgesel gelişmenin teşhisi,
- TTK ve KARDEMİR'in mevcut durumu, gelecek için tahminler ve teşhisler,
- Bölgesel gelişme için senaryolar ve stratejiler,
- Bölgesel gelişme planı.

Bazı konularda daha detaylı bilgi elde edebilmek için yukarıdaki alt raporlara ek olarak 2 özel rapor da derlenmiştir. Bunlar ;

- Bölgesel ilgiye haiz 10 sektör için fizibilite ve ön fizibilite çalışmaları,
- Bölge içinde yürütülecek bilgi ve promosyon kampanyaları için önerileri içermektedir.

Ayrıca, sonuçlara ve önerilere de yer verilmiştir.

1. BÖLGESEL GELİŞMENİN MEVCUT DURUMU

1.1 Genel Bilgi

Son yıllara kadar tek bir il bünyesinde yer alan Zonguldak, Bartın ve Karabük illerini kapsayan bölge hızlı bir sosyal ve ekonomik değişim süreci içine girmiştir. Bu değişimler bölgenin tarihi ve sosyo-ekonomik özellikleriyle bağlantılı olsa da 90'lı yıllarda Türkiye'nin içine girdiği genel değişim ve gelişimle de ilişkilidir. Aşağıdaki bölüm bugünkü geçiş durumunun ana özelliklerini özetlemektedir.

Zonguldak, Bartın ve Karabük bölgesi Türkiye'de en yoğun nüfusa sahip yerlerden birisi ve kırsal alanlardan kentsel alanlara yoğun göç durumuyla karşı karşıyadır. İleriye dönük mevcut çalışmalara göre dışa göç de gözden uzak tutulmayacak bir olgudur. Bu durum son zamanlarda ağır sanayide yaşanan istihdamdaki azalma ve aslında bölgenin gerçek kaynaklarında sayıca fazla olan son derece geniş kırsal tarım ile uğraşan nüfusla ilgilidir.

Tarımla birlikte, bölgesel ekonomik ve sosyal yapı ve istihdam sektörü demir-çelik sanayi ve kömür sanayinin (Kamu İktisadi Teşebbüsleri - KİT) etkisi altındadır. KARDEMİR, 1995 yılında özelleştirilmiş ve faaliyetlerini yeniden canlandırmaktadır ; ERDEMİR, başarılı bir işletme olup, özelleştirme süreci içerisinde. TTK, gelecekteki durumu belli olmamakla birlikte, gereğinden fazla istihdam riski devam etmektedir.

Bununla birlikte, imalat sanayinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin oluşumu için uygulanan devlet teşvikleriyle bölgede yeni bir yatırım patlaması hissedilmektedir. Karaelmas Üniversitesinin kurulması, Filyos Vadisindeki gelişmeler ve doğalgaz boru hattı inşası başlangıç olmuştur. Tarih boyunca faaliyet çeşitliliği ihmal edilmiş ve bölgenin yararlanabileceği bazı potansiyeller kullanılmamıştır. Bu durum yeniden kalkınma için tespit edilen yaklaşımı haklı çıkarmaktadır.

1.2 Detaylı Değerlendirme

Fiziksel Özellikler ve Bunların Etkisi :

Zonguldak, Bartın ve Karabük illeri toplam olarak 9.695 km² alan kaplamaktadır. İklim enlem ve yüksekliğe bağlıdır.

- Kıyı şeridinde yağışlı, nemli ve ılıman deniz iklimi hüküm sürmekte, aylık ortalama sıcaklıklar 5 ile 22 °C arasında değişmekte ve yıllık yağış miktarı 1.200 mm üstüne çıkabilmektedir.
- Bölgenin güneyinde karasal iklim hüküm sürmekte, aylık ortalama sıcaklıklar 0 ile 20°C arasında değişmektedir ve yıllık yağış miktarı 500 mm altındadır. İç kısımlarda yükseklik hızlı bir şekilde artarak deniz seviyesinden 1.999 m yüksekliğe ulaşmaktadır. Bundan dolayı bölgede dik yamaçlar (bölgenin % 80'inde eğim % 12'nin üstündedir) ormanlarla kaplıdır (toplam yüzey alanın % 51'i).

Yağışlı iklimden ve eğimli topoğrafyasından dolayı vadiler sık sık sel baskınına uğramakta ve yerleşime mani olmaktadır. Gelecekteki gelişmeler için özel korunma tedbirlerinin biran önce alınması gerekli görülmektedir.

Arazi mevcudiyeti tarım faaliyetlerine (ziraate) sınırlama getirmektedir. Eğimlerden ve sığ toprak derinliğinden dolayı toplam yüzey alanın yalnız % 17'si tarla ve % 15'i çayırdır. Eğimli topraklardaki yoğun tarımsal faaliyetler erozyonu artırmaktadır.

Demografik Özellikler ve Eğilimler

1990 yılı nüfus sayımına göre Zonguldak, Bartın ve Karabük bölgesinin toplam nüfusu 1.103.345 kişi olup, Türkiye nüfusunun % 2'sini teşkil etmektedir.

Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında, bölgenin etkileyici bir nüfus yoğunluğuna sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'nin nüfus yoğunluğu km²'ye ortalama 72 kişi iken bölgede 114 kişi'dir. Bunun nedeni küçük ve orta büyüklükteki şehirler etrafında bulunan çok sayıda küçük köylerdir. Toplam sayısı 884 olan köylerin bir çoğunun nüfusu 1.000 kişiden azdır.

Türkiye'deki % 2.17 nüfus artışına karşın bölgenin yıllık nüfus artışı % 0,5'dir. Bölge aynı zamanda net göç veren bölge durumuna gelmiş ve net göç oranı % 1,7'dir.

Devlet İstatistik Enstitüsünün projeksiyonlarında, gelecekte tüm mevcut şartların aynı kalması durumunda 1995 ve 2005 yılları arasında 66.000 kişiye varan demografik azalma tahmin edilmiştir.

Nüfus hareketi bölgedeki iş imkanlarıyla doğrudan ilgidir. 1990 yılındaki nüfus analizleri göstermiştir ki Zonguldak, Bartın, Karabük bölgesindeki işsizlik oranları ülke ortalamasından fazladır. İl ve ilçe merkezlerinde bu oran toplam nüfusun % 15'ine, erkekler için % 13 ve kadınlar için % 21'e karşılık gelirken Türkiye'nin kentsel alanlarında ortalama oran % 12'dir.

Arazi Kullanımı ve Yerleşim

Arazi kullanımı topoğrafik şartlara bağlı olup toplam yüzey alanın % 51'i ormanlarla kaplıdır ve bu ormanların % 71'i verimlidir.

Genel olarak vadilerde yoğunlaşmış tarım faaliyetleri toplam yüzey alanın % 29'unu kaplar. Bölgenin güney kısmında yaygın olan otlaklar, yüzey alanın % 13'ünü oluşturur. Tarım arazilerinin tümü özel mülkiyette olup, küçük parsellere bölünmüştür (ortalama 1,75 hektar).

Esasen bölgenin sahil kesiminde dağınık olarak bulunan çok sayıdaki köy ve mezralar kırsal yerleşimin önemli bir özelliğidir. Kırsal nüfustaki azalmaya rağmen köyde yaşayanların bir kısmı sanayiden emeklilik sonrası ormancılık ve çiftçilikle meşguldür.

Modern çağ, sanayi gelişimiyle birlikte büyük şehirlerde ve çevresinde yoğunlaşmayı beraberinde getirmiştir. Zonguldak, topoğrafik şartlarına ve kısıtlı sahasına rağmen liman faaliyetleri ve kömür madenciliğiyle gelişmiştir. Karabük ve Ereğli demir-çelik işleme merkezleri haline gelince çevre yerleşim alanlarından çok sayıda insanı bünyelerinde toplamışlardır.

Belediyeler hem konutların hem de ekonomik faaliyetlerin yerleşimi için kentsel planlamalarını organize edecek ve yönetecek yeterli kanuni, personel veya mali imkanlara yeterli miktarda sahip değildir. Bir çok insan özellikle Zonguldak'ta izinsiz olarak TTK mülkiyetindeki tasman alanlarına konut inşa etmişlerdir. Kadastro kayıtları bulunmamakla birlikte imar planları çoğu zaman çok eski tarihli ve ilk çıkış tarihinden itibaren hiç revize edilmemiştir.

Zonguldak, Bartın, Karabük bölgesi homojen bir yapıya sahip olmayıp, değişik alanlar arasında büyük farklılıklar görülmektedir. Tarih, endüstriyel gelenekler ve kültürel birlik son derece farklıdır. Aslında, bölge genelinde endüstriyel çekim noktalarında farklılık bulunmaktadır. Bölge fiilen bağımsız beş bölgeye ayrılabilir. Bunlar ;

- Ereğli ve Alaplı ilçeleri,
- Zonguldak Merkez ilçesi,
- Bartın ili,
- Filyos Vadisi (Çaycuma, Devrek ve Gökçebeş ilçeleri),
- Karabük ili.

Kilit Ekonomik Sektörler ve Trendler

Zonguldak, Bartın, Karabük bölgesi eskilere dayanan kömür madenciliğiyle birlikte daha modern demir-çelik üretim sanayilerinin oluşturduğu ağır sanayisiyle göze çarpmaktadır.

Bölge istihdamının büyük bölümünü kömür ve demire dayalı üç büyük KİT veya eski KİT şirketleri, 38.000'den fazla kişiyi istihdam ederek, oluşturmaktadır.

İmalat sektörü "metal sanayi ve metal ürünleri" sektörlerindeki 440 işletme ve 18.500 işle birincil sektördür. KARDEMİR, uzun ürünlerindeki özel yapısıyla Karabük çevresinde küçük ve orta ölçekli birçok "ikinci kademe" işletmenin kurulmasına neden olmuştur. ERDEMİR, nihai yassı mamüller ürettiği için yarı işlenmiş mamül kullanan işletmelerin kurulmasına olanak tanımamış ve çelik ticareti üzerinde önemli bir etki meydana getirmiştir (Ereğli'de 235 tüccar).

TTK'nın diğer firmalar üzerinde bir etkisi yoktur. Kömürle ilgili tek alt faaliyet kömürle ilgili kimya sanayii olabilir. Bu faaliyet dalı orta ölçekli işletme kapasitesini aşan ağır ve pahalı yatırımları gerektirmektedir.

1986 yılında madencilik faaliyetleri ve imalat sanayi bölgesel GSYH'nın % 56'dan fazlasını faal nüfusu % 21'ile gerçekleştirmiştir. 1990 yılında, sanayi sektöründeki faal nüfus bölgede % 17,5 iken Türkiye genelinde % 20,5'dir.

Büyük ölçekli sanayide büyük iş kayıpları sözkonusu olup, TTK açısından önümüzdeki yıllarda bu durumun devam edeceği tahmin edilmektedir. Zonguldak çevresinde faaliyet azlığından dolayı bu durum önem teşkil etmektedir.

Büyük işletmelere paralel olarak Bartın, Karabük, Çaycuma ve Ereğli'de kurulan Organize Sanayi Bölgeleri yardımıyla küçük ve orta ölçekli işletmeler kuvvetli bir konuma gelmişlerdir. Bu trend son yıllarda giyim sanayi ve yapı malzemeleri gibi önder sektörlerle gücünü kanıtlamıştır. İmalat sanayii istihdam açısından gelişmesi en muhtemel sektörlerden birisi olup, bölge dışından yatırımcıları çekmeye başlamıştır. Bölgenin tümü, sanayinin gelişmesi için vergi indirimleri ve mali teşvikler açısından en öncelikli seçilebilir alan durumundadır.

İmalat sanayinin daha da gelişmesinde üzerinde durulan iki temel konu faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve yeniliklerdir.

Ormancılık ve balıkçılık dahil tarım, 1990 yılında faal nüfusun % 61'ini istihdam ederek kırsal alanda çiftçilik faaliyetlerinin bölge için ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Türkiye'de bu oran 1990 yılında % 47 olarak gerçekleşmiştir.

Sanayi faaliyetlerinin tersine, tarım bütün bölgeye yayılmıştır. Fakat bölge tüm teknik imkanlarıyla, verimliliğiyle ve pazarlama organizasyonlarıyla Türkiye'nin diğer tarım bölgelerinin gerisinde kalmaktadır.

Tahıl üretimi başlıca üretim kalemlerinden olup, tarım alanlarının % 72'sini kaplamaktadır. Geri kalan diğer ekim alanları yumru köklü bitkilerin üretiminde kullanılmaktadır.

Tarım arazilerinin kısıtlı olması nedeniyle üretim artışının sürekli geliştirilmesi girişimine hayvancılık şüphesiz yardımcı olacaktır. Çiftçilerin geliri yem bitkileri yetiştiriciliğinin artırılması, çayır ve meraların daha verimli kullanılması, hayvan ırklarının ve beciliğinin geliştirilmesi ve gelir artırıcı faaliyetlerin desteklenmesiyle artacaktır.

Zonguldak, Bartın, Karabük bölgesi ülke orman alanların yalnız % 2,5'lik bölümüyle yurdun sanayi tipi ağaç üretiminin % 5'ini ve yakacak odun ihtiyacının % 3'ünü gerçekleştirmektedir. Üretim Türkiye'nin % 0,6'sına karşılık bölgesel GSYH'nin % 1,5'ini oluşturmaktadır. Yüksek verimliliklerinden dolayı bölge ormanları, ulusal ortalamanın üstünde işletilmektedir.

Bölge ormanları geniş alanlara yayılmasına, doğal zenginliğine ve iyi derecedeki verimliliğine rağmen beklenen geliri sağlayamamaktadır. Daha iyi değerlendirme için orman ve ağaç işleme sektörünün her yönden gelişen, entegre kalkınması gerekli görülmektedir.

Belediyelerin idari personeli ve devlet hizmetleri de ilave edilince hizmet faaliyetlerinde 100.000 kişinin istihdam edildiği görülmektedir. Bölgede, bu rakam faal nüfusun % 21,4'ünü oluştururken Türkiye genelinde oran % 37,4'dür.

Bölge özellikle sağlık, sanayi, ticaret, dinlenme, kültürel ve spor faaliyetlerinin organizasyonu için gerekli yatırım ve kolaylığa sahip değildir. Turizm faaliyetleri de çok düşük seviyede olup, bazı yerlerde faaliyetlerin artma şansı vardır. 1986 ve 1990 yılları arasında % 4'lük (4.000 kişi) iş artışına rağmen, perakende ticaret gibi bazı hizmetlerde geniş alanlara yayılmış olması ve bu faaliyetlerin şehirlerde alış-veriş ve ticaret faaliyetlerinin gelişmesini sağlayamamasıdır.

Altyapı

Bölge tamamlanmış ulaşım altyapı ağına sahiptir.

- Genelde kömür ve demir cevheri taşımacılığına yönelik, Ereğli, Zonguldak, Bartın ve Amasra'da değişik ölçülerde dört liman, Filyos Vadisi'nde yeni bir liman inşaatı için plan mevcuttur. Böylelikle mevcut deniz-demir-karayolu bağlantıları daha tatminkar hale getirilecek ve uluslararası trafik artacaktır.
- Karabük üzerinden geçen Zonguldak-Ankara tek hatlı demir yolu da esasen aynı hammaddelerin taşınmasında kullanılmaktadır. Bu hat geliştirilerek yeni limanın mevcudiyetinden fayda sağlanabilir.
- Genelde iyi durumda olan karayolu ağı gelecek yıllarda öngörülen trafik artışına karşılık verebilmesi için bazı bölümlerinin iyileştirilmesi ve daha düzenli bakım, onarım görmesi gerekmektedir. Diğer taraftan, dağınık kırsal yerleşimlere ulaşım sorunu yaratmaktadır.

Özellikle Zonguldak ilinde kentsel planlamadan kaynaklanan su temin sıkıntısı yaşanmaktadır. Akarsuların çoğunun kirliliği yakın gelecekte baraj gibi yeni altyapı çalışmalarında (Karabük gibi) büyük sıkıntılar yaratacaktır.

Hıfzıssıhha eksikliği, önemli bir dezavantajı olup, şebekeler yetersiz kalmaktadır (Yalnız Devrek'te su arıtma tesisi mevcuttur).

Çevre

Zonguldak, Bartın ve Karabük illeri kayda değer bir doğal çevreye sahiptir. Bölge değişik yöreleri ve orman eko sistemiyle Türkiye'nin en ilginç yerlerinden biridir. Günümüze kadar bölgenin doğal yapısı tüm kötü etmenlerden korunmuştur.

Doğal çevreyle yerleşim alanları arasında büyük bir tezat vardır. Doğal çevre geniş ve ekolojik olarak zengin iken kentsel merkezler yerleşim yerlerinin ve fabrikaların atıkları havayı, akarsuları ve denizi Avrupa Standartlarının çok üstünde kirletmektedir.

Hava kirliliği açısından (sülfürdioksit ve toz ölçümleri) Zonguldak ve Karabük illeri Diyarbakır, Erzurum ve Sivas illerinden sonra Türkiye'nin en fazla hava kirliliği görülen illerdir. Türkiye'de karbonmonoksit oranı en yüksek il şüphesiz ki Karabük olup, bu durum insan sağlığını ciddi şekilde etkilediği gibi Safranbolu ilçesinde turistik tesislerin gelişimini de engelleyebilir.

En önemli akarsulardan Filyos ve Bartın ırmakları sanayi ve evsel atıklarla kirlenmiştir. Kirlenme akuatik ekosistemi tümüyle tahrip etmiştir. Özellikle Filyos ırmağı Karabük'ten başlayan ve denize kadar uzanan kirlenmeyle kötü durumdadır. Belli başlı kirleticiler, Karabük'teki demir-çelik tesisleri, Çaycuma'daki kağıt fabrikası, Karabük, Yenice ve Çaycuma'nın evsel atıklarıdır.

Son olarak, sanayi faaliyetlerinden ve kentsel merkezlerden yıllık 500.000 ton katı atık, çöp sahalarına, akarsulara ve denize boşaltılmaktadır. En büyük kirleticiler büyük miktarlardaki mineral atıklarını ve küllerini denize bırakan TTK lavvarları ve Çatalağzı termik santralidir.

Tüm bu nedenlerden dolayı, çevre ve insan sağlığı üzerindeki etkilerin azaltılması ve sağlıklı bir kalkınma için Türk Çevre Kanunlarına uygun kısa vadeli yatırım programları başlatılmalıdır.

1.3 Gelişme Potansiyeli

Yeniden kalkınma sürecinde kullanılacak bölgesel potansiyeller ve avantajlar aşağıda verildiği üzere sınıflandırılabilir.

1.3.1 İyi Derecede Potansiyeller

- Coğrafi konum: Türkiye'nin Kuzey Batısının dengeli gelişme merkezi için alternatif konumdadır. Karadeniz ülkeleri ile deniz ticaretini geliştirme potansiyeli mevcuttur.
- Bölgenin kısmen tamamı (Ereğli hariç) Kalkınmada Birinci Derecede Öncelikli Yöre olması sebebiyle yatırım teşviklerinden azami ölçüde faydalanmaktadır.
- Büyük Ölçekli Sanayi : Yerel girişimcileri küçük ve orta boy işletmelere doğru destekleme imkanına sahiptir.
- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi: Hizmetlerin ve destek koşullarının iyileştirilmesi ile, gelişme potansiyeli mevcuttur. Bazı bölgesel hammaddelerin (süt, kereste) üretiminin artmasına bağlı olarak gıda ve imalat sanayii gelişebilir.
- Ormanlar: Üretimi artırabilmeye müsaittir. Kırsal yörelerin gelirlerinde ve ağaç işleme sanayiinde etkiler beklenmektedir.
- Eğitim: Zonguldak Karaelmas Üniversitesini ülkenin ihtiyaç duyduğu çevre mühendisliği ve bilgisayar bilimleri gibi özel alanlarda geliştirmek imkanına sahiptir. Ülke çapında yetişkinlerin yeniden eğitilmesinin bir ulusal deneyim olarak geliştirilmesi fırsatını yakalamıştır.
- Bitkisel Üretim ve Hayvancılık: Hayvancılık ve küçük arazilerde seracılığın yoğunlaşması için potansiyel mevcuttur. Parsel büyüklüklerinin artırılması için arazi toplulaştırılması yapılabilir. Kırsal yörelerin gelirlerinde ve gıda sanayi sektöründe etkiler beklenmektedir.

- Ulaşım: İstanbul'a iyi bir karayolu bağlantısı, Ereğli ve diğer limanlardaki Karadeniz trafiğini geliştirme imkanı vardır. Zonguldak limanının yeniden canlandırılması için inceleme yapılmaktadır. Filyos Limanı yapımı için Demiryolları, Limanlar ve Havaalanları İnşaatı Genel Müdürlüğü'nce Yap-İşlet-Devret modeliyle yapılması için ihaleye çıkmıştır.

1.3.2 Orta Derecede Potansiyeller

- Yerel yönetimler: Şehir altyapı hizmetlerinin şebekelerinin yönetimi ve geliştirilmesinde daha fazla verimlilik sağlanacaktır.
- Turizm: Safranbolu ve çevresi ile sahil şeridinde turistik tesislerin organizasyonu ve geliştirilmesi mümkün görülmektedir. Yerel gelirlerin iyileştirilmesi için yerel turizm ürünlerinden biri geliştirilebilir. Ancak gerçek iş yaratılması düşük düzeyde olacaktır.
- İklim: Bölgenin kıyı kesimlerinde yıl boyunca yağmur yağması ile sulamaya gerek duyulmamakta ve drenaj uygulanması gerekmektedir.
- Çevre: Doğa turizmi ve kent çevresinin gelişimi bölgenin imajını iyileştirebilir. Zonguldak'ta çevre mühendisliği, öğretimde ve hizmet gelişiminde önemli bir alan olabilir.

1.3.3 Düşük Derecede Potansiyeller

- Fiziksel özellikler: Kent merkezlerinin herbirinde farklı fiziki alan mevcut olup, sınırlı kullanılabilir alan en iyi şekilde değerlendirilmelidir.
- Arazi: Arazinin kalite ve parsel büyüklüğüne uygunluğuna göre daha mantıklı kullanılması, tarıma ve çevreye yarar getirecektir.
- Madencilik: Yapı malzemeleri için kil kullanımı devam edecektir. Diğer işleme birimleri çok küçük olup, mermer ve dolomitte bölgesel çapta fazla bir potansiyel yoktur.
- Balıkçılık: Deniz balıkçılığında düşük potansiyel mevcut olup uzun dönemde verimde azalan trend hüküm sürecektir. Tatlı su havzalarında balık üretme çiftlikleri kurma imkanlarının incelenmesi gerekir.

2. TTK ve KARDEMİR

2.1 TTK (Türkiye Taş Kömürü Kurumu)

Mevcut Durum

TTK'da ilk küçülme 1990 ve 1994 yılları arasında gerçekleşmiştir. Eylül 1995 tarihindeki duruma göre 23.000 işçi ve 2.600 memur TTK'da doğrudan istihdam edilmektedir. İşgücündeki azalma zorunlu olmuş olup, 1994 yılında 4.555 kişi olmak üzere 1990 yılından itibaren 10.400 kişi işten ayrılmıştır.

Ayrılmalara rağmen bölgede satılabilir kömür üretimi 2,8 milyon ton olan eski seviyesinde muhafaza edilmiştir.

Dünya pazarlarında koklaştırılabilir kömürün ortalama satış fiyatı 1990'da ton başına 41-51 ABD \$, 1994'de 32-38 ABD \$'ına düşmüştür (- % 22 ve - % 6). TTK'nın ortalama kömür satış fiyatı 1990'da ton başına 80 ABD \$, 1994 yılında ise 39 ABD \$'ına düşmüştür. Satışlarda tonaj bakımından en büyük bölümü teşkil eden teshin kömürü ton başına 22 ABD \$'lık fiyatıyla ithal kömür fiyatlarının (26-40 ABD \$) altında satılmıştır. Koklaşabilir kömür fiyatı (65 ABD \$) ithal kömürden (45-50 ABD \$, CIF) pahalıdır. Fakat ithal kömür fiyatlarının yüksek olması nakliye ücretlerinden ve Türkiye'deki liman ve demiryollarının mevcut şartlarda yetersiz kalmasından kaynaklanmaktadır.

TTK'nın taş kömürü üretimi için işletme maliyetleri satış gelirinin yaklaşık iki katıdır. Bu duruma neden olan bir seri yapısal zaaflar vardır. Mali açık, esasen satış miktarlarının (nakit girişi) çok üstünde kalan maaş giderlerinden (büyük oranda nakit çıkışı) kaynaklanmaktadır. 1990 yılında 174 milyon ABD \$'ı olan işletme kayıpları 1994 yılında 205 milyon ABD \$'ına çıkmıştır.

Nakit açıklardan, gecikmiş ödemelerden ve birikmiş borçlarla ilgili faiz giderleriyle toplam zarar 1990 yılında 299 milyon ABD \$'ı iken 1994 yılında 526 milyon ABD \$'ına çıkmıştır.

Hiçbir yatırımın ve işletim iyileştirmesinin yapılmayacağı varsayılırsa, TTK'nın borçları birikmeye devam edecektir. Uluslararası standartlarla¹ karşılaştırıldığında zor madencilik şartları ve müsait olmayan coğrafik yapı nedeniyle verimlilik düşük ve üretim maliyeti oldukça yüksektir. TTK'nın şu anki değeri negatiftir. Mevcut şartlarda kömür satış fiyatlarının çok fazla artmasının (kesin olmamakla birlikte ortalama % 10'luk bir artış mümkün gözükmektedir) ve maaşlardaki artışın da durdurulmasının mümkün olmayacağından dolayı TTK'nın özelleştirilme şansı yoktur.

Aylık maaşlar 600 ABD \$'ından maliyetlere ve dünya pazarındaki gelirlere uygun özel sektörün verdiği 180 ABD \$'ına çekilse bile işletmenin geleceği garanti altında olmayacaktır.

Borç yükü hazine tarafından üstlenilmiş olup, TTK'nın borcu Aralık 1994 sonunda 408 milyon ABD \$'ı idi. Yeni bir borç ödeme programı TTK'nın işletme zararı problemine çare olmayacaktır. Mevcut işletme açığı yıllık 205 milyon ABD \$'lık sübvans gerektirmekte olup, bu yolla nakit gelire giderler arasındaki fark kapatılacaktır. Şimdiye kadar birikmiş borçlar ve ödeme açığı hazine tarafından üstlenilmekteydi. 1990 yılından bu yana biriken borçlar toplamı 2,6 milyar ABD \$'dır. Borcun yeni bir programa bağlanması 4-5 yıl içerisinde aynı miktarda yeni bir borcun doğmasına neden olacaktır.

TTK'nın hemen kapatılması durumunda sosyal ve ekonomik dengeler alt-üst olacaktır. Göç hızla artarak Zonguldak, Bartın, Karabük illerinin birçok ilçesinin sonu olacaktır. Bu üç ilde TTK'ya bağlı aile fertleri sayısı 126.000 kişidir.

¹ Kapatılan Fransız ocaklarında ortalama üretim 8 kat fazla ve maliyet yarı yarıya azdı. Avrupa Birliği'nde ortalama üretim 6,2 ton/kiş iken TTK'da 0,75 ton/kiş i'dir.

Çatalağzı termik santrali dışında çok az ekonomik faaliyet TTK'ya mal ve hizmet verilmesi açısından doğrudan bağlıdır.

TTK üretimindeki değişiklik alt bağlamdaki birçok firmayı etkileyecektir. İlk önce Çatalağzı termik santrali faaliyetlerini ithal kömüre göre adapte edecektir. ERDEMİR ve KARDEMİR daha çok koklaşabilir kömür ithal edecek ve özellikle KARDEMİR'de (demiryolu nakliyesinden dolayı) olmak üzere yüksek fiyatlar ve büyük olasılıkla kömür tedarik sıkıntısı baş gösterecektir. Üç ilin nüfusu ve özellikle Zonguldak merkez ilçeye, TTK'dan kömür sevkiyatı durunca zor durumda kalacaktır.

TTK'nın mevcudiyetinden kaynaklanan çok sayıda hizmet faaliyetlerinden dolayı Zonguldak ve Bartın illeri gelecekteki değişimlerinden doğrudan etkilenecektir. Input-output modeline göre hizmet sektörü tarafından üretilen Bölgesel GSYH, TTK faaliyetlerinin durdurulması halinde % 10 düşecektir.

TTK'nın mali durumu kuruluşun vergi ödemesine müsait değildir. Kuruluşun ilgili vergileri hazine tarafından karşılanmaktadır.

Gelecek için Seçenekler

Kısa vadede TTK'nın hedefi yıllık 2,8 milyon tonluk satılabilir kömür üretimini sürdürmek ve teshin kömürü için mevcut maliyete göre ayarlayıp (+ % 20) satmaktır.

Kuruluşun faaliyetlerini şu anki şartlarda sürdürebilmesi için kamu bütçesinden yıllık işletme zararları için 205 milyon ABD \$'ı ve mali giderler için 322 milyon ABD \$'ı sübvansiyon yapılması gerekmektedir.

Bu mali açıklar Genel Bütçeden karşılanacaktır. Sermaye yapısı olarak, bu durum mevcut negatif öz sermaye pozisyonunu değiştirmek için büyük miktarlarda yıllık öz sermaye enjeksiyonunu da kapsayacaktır. Kredi risk faktörleri ve hükümet garantileri açısından mevcut durumun hazine idari kayıpları ve borç etkileriyle sona ereceği varsayılmaktadır. Şimdiye kadar sermaye varlıklarının değişimi hesaplanmamış, fakat yeni yatırımların finanse edilmesi gerekirse, ileride faiz borçlarının ve geri ödemenin yapılması imkansız hale gelecektir.

Etkisinin geniş alanlara yayılacağı TTK faaliyetlerindeki daralma Karabük, Bartın, Ereğli ve Filyos vadisi gibi yeni gelişmekte olan yerlerde değişik sektörlerde faaliyetlerin oluşmasına yardımcı olacaktır. Faaliyetteki herhangi bir daralma veya proseslerdeki iyileşme şüphesiz ki çevre ve insan sağlığı için son derece yararlı olacaktır. Unutulmamalıdır ki özellikle suları kirleten çoğu kimyasallar uzun vadede tahmin edilemeyen zararlara yol açmakta, diğer taraftan da katı atıklar özel muameleye tabi tutulmalıdır.

Küçülme Senaryosu

Yeni bir yapılanma planı durumunda, TTK'nın fabrikalarının, makinelerinin ve ekipmanlarının gelecekteki yıllık kazançlarının sermaye değeri üzerinden hesaplanmış bir değeri olacak ve nakit değeri fazla olmayacaktır. Lojmanların veya hatta merkez atelye gibi hizmet tesislerinin ve atıl varlıkların satışı büyük oranda maliyetleri düşürecektir.

TTK'nın bölge üzerindeki sosyo-ekonomik etkisi düşünüldüğünde geleceğe yönelik en uygun öneri uzun vadede (10-15 yıl) madencilik işletmesinin daha da küçültülmesidir. Bu durum da bölgeden yıllık 2.000- 3.000 kişinin ayrılmasına yol açacaktır. Böyle bir programın maliyeti, mevcut faaliyetlerin sürdürülmesinden daha az olacaktır. Önümüzdeki 10 yıl için toplam maliyet 5,5 milyar ABD \$'ı olarak tahmin edilmiştir.

Dünya pazarlarına açılan Türk ekonomisinin ihtiyacına göre kalifiye işgücü oluşturmak için Kamu fonları işçilerin tekrar mesleki eğitimlerine ayrılabilir.

Tekrar işe yerleştirme ve değişim yardım planının uygulanması ekonomik olarak uygulanabilir bir seçenektir. Sorun, şimdiye kadar hükümet politikalarıyla korunan işçilerin sosyal kabulünün ölçülmesi olacaktır. On yıllık süreç zarfında yardımın maliyeti, işten ayrılanların iki yıllık maaşları ve bunlardan % 15'inin eğitim masrafları olmak üzere yıllık 30 milyon ABD \$'dır. Bu tip bir yardım planı sanayilemiş ülkelerde başka şekillerde kabul edilmiştir.

1990-1994 yılları arasında üretim seviyesini koruyabilmek için 220 milyon ABD \$'lık yeni makine ve ekipman yatırımlarına gidilmiştir. Bir yeraltı işçisinin günlük kömür üretimi bir asır öncesiyle aynıdır (750 kg/gün). O zamandan bu yana pazar şartları tamamiyle değişmiştir ve Zonguldak kömürü stratejik bir ürün olmaktan çıkmıştır. Teshin kömürünün üretim maliyeti daha ucuz ve çevre için çok daha az zararlı ithal doğalgaz ile rekabet edemez. Emek yoğun işletmeden sermaye yoğun işletmeye geçiş için yeni yatırımlar² kömür fiyatlarını düşürecektir, artıracaktır.

Küçültme faaliyetlerine paralel üretimin iyileştirilmesine yönelik yoğun çabalar ve üretimi artırmaya çalışmadan faaliyetleri basite indirgeyen stratejik seçimler tavsiye edilmektedir. Bu stratejiler ;

- Daha iyi damarların ve panellerin seçimi,
- Üretimin asgari alan ve seviyelerde yoğunlaştırılması,
- Madencilik metodlarının standardizasyonu,
- Yeni seçilmiş metodların uygulanması için maden ekipmanlarının optimizasyonu,
- Personel eğitimi.

Bu faaliyetler bir seri iyileştirmeyi beraberinde getirecektir.

- İşlerin sadeleştirilmesi ve kolay yönetimi,
- Etkinliğin ve güvenliğin artması,
- İşgücünde ve kömür sultanmasında azalma.

Aşağıda belirtilen sorulara cevap vermek için benimsenmiş politikalara dayalı olarak orta vadeli program ; karlılık, güvenlik, taşıma işleri ve mesafe gibi parametreleri de gözönünde bulundurarak TTK yönetimince tasarlanmalıdır.

- Kömür çıkarımı durdurulacak damarların öncelik sırası nedir ?
- Öncelikli olarak hangi maden alanları, maden kademeleri ve hatta madenler terk edilmelidir ?
- Hangi tür madencilik methodları ve ekipmanı tercih edilmelidir ?

En karlı ocaklarda kömür üretiminde yoğunlaşma, diğer kömür ocaklarının programlı bir şekilde kapanmasını sağlayacaktır. Bu durum işçilere değişik ocaklarda çalışma hareketliliği kazandıracaktır.

2.2 KARDEMİR

KARDEMİR 1995 yılında özelleştirilerek idarenin, iş adamları ve ticaret birlikleri dahil olmak üzere yerel kişilerin eline geçmesiyle temel olarak farklı bir yapıya kavuşmuştur.

² Bölgede rekabetçi bir kömür madeninin gerçek yatırım standartları ton başına 200 ABD \$'dır ve yıllık bakım maliyetleri bu miktarın % 10'u kadardır.

Özelleştirme işlemi özel şartlar altında sürdürülmüş ve sonuçsuz kalmamıştır.

- Borçlar devlet tarafından üstlenilmiş,
- Sembolik olarak 1 Türk Lirasına satılmış,
- 1995 yılında 1.100 kişi işten ayrılmış,
- Çalışanların maaşları reel olarak düşmüştür.

Bir bütün halindeki yeniden yapılanma tedbirleriyle birlikte inşaat malzemelerine yönelik ekipman ve üretim modernizasyon programı ülke genelinde umut vaat eden bir durumdur. KARDEMİR 1995 yılında kara geçerek başarılı olmuştur.

Geleceğe yönelik KARDEMİR'in daha iddialı kalkınma planları vardır. Bunların özellikleri ve beklenen etkileri aşağıda verilmiştir.

Ekipman Modernizasyonu

En önemli modernizasyon tedbirleri arasında, üretim maliyetini düşürecek yeni yatırımlar dikkat çekmektedir.

- ERDEMİR'den satın alınan 2 adet BOF konvertörü ile ton çelik başına 36 ABD \$'ı tasarruf sağlanacaktır.
- Kontinü döküm tesislerinin kurulması ile ton kütük başına 27 ABD \$'ı ve ton blum başına 20 ABD \$'ı tasarruf sağlanacaktır.

Binalar, baca gazı filtresi, kireç işleme ünitesi, oksijen üretim ünitesi ve daha sonra olası EAF teknolojisi uygulaması diğer ön görülen yatırım konularıdır. Bu yatırımlar önemli ve işletmenin geleceğini güvence altına alması amaçlanmıştır. Orta vadede Filyos limanı inşa edilirse işletme kömür ve cevher nakliye ücretlerine daha az para ödeyecektir.

Orta vadede, KARDEMİR'deki yeni organizasyondan beklentiler aşağıda verilmiştir.

Ekonomik Performans

Yatırımlar sayesinde en fazla ingot ve pik demirde olmak üzere yıllık üretim 700.000 tondan 1 milyon tona çıkartılacaktır. Prosesteki gelişmeler ingot üretimde ton başına 20 ABD \$'ı enerji tasarrufundan olmak üzere toplam 63 ABD \$'lık tasarruf sağlayacaktır.

Ingot üretimindeki artış yerel haddehanelerin de ihtiyacına cevap verecektir. Şu anda bu firmalar ingot ihtiyaçlarının büyük kısmını KARDEMİR dışındaki kaynaklardan yüksek nakliye ücretiyle tedarik etmektedirler. Haddehanelerin performanslarının ve kapasitelerinin de artacağı tahmin edilmektedir.

NPI ve NPU profillerindeki artış ve demiryollarının yıllık 300.000 tona varan ürün ihtiyaçlarıyla KARDEMİR'in ürün yelpazesi genişleyecektir. Böylece üretim bu kategorideki ithal girdilerin yerini alacaktır.

Böylece genel bir tahmin olarak net yıllık ilave üretim miktarı 1.5 milyar ABD \$'ı olacaktır.

İstihdama Etkileri

Yatırımlar bittikten ve tam kapasite üretime geçildikten sonra KARDEMİR yaklaşık 2.500 - 3.000 kişilik iş imkanı yaratacaktır. Bu durum yerel ve bölgesel ekonomi üzerinde olumlu etkiler yaratacaktır.

Çevre

Yeni teknolojilerin daha az kirlenici ve çevre yönetmeliklerine daha uygun olmasından dolayı çevre şartları da iyileşecektir. Ayrıca, toplam yatırımların % 20'si çevre korunması ve kontrolüne ayrılmıştır.

Herşeye rağmen, KARDEMİR coğrafik konumundan dolayı Türkiye'nin güney limanlarından gelen cevheri ve tükettiği kömürün üçte birini pahalıya mal olan demiryolu vasıtasıyla getirtmektedir. Filyos'ta inşa edilecek bir liman KARDEMİR'in nakliye maliyetini en az ton başına 10 ABD \$'ı düşürecektir.

3. BÖLGESEL GELİŞME İÇİN SENARYO VE STRATEJİLER

3.1 Kalkınma Senaryoları

Gelecek için olası senaryoların değerlendirilmesi, iki değişik analiz ile yapılmıştır. Bunlardan birincisi ülke çapında kurumsal çerçevenin muhtemel gelişimiyle ilgilidir. İkincisi ise, orta ve uzun vadede nüfus tahminleri dikkate alınarak, bölgesel büyüme oranı, istihdam ve yatırım üzerindeki etkiler yoluyla bölgesel ekonominin muhtemel gelişiminin taranmasıdır.

3.1.1 Kurumsal Analiz

Kurumsal analiz, gelecekteki dört muhtemel durumu dikkate alır. Esas olarak, genelde ulusal çerçevenin ve bölgeye yönelik tutumun gelişimiyle belirlenir.

Mevcut Durumun Devamı

Mevcut durum devam etmeyecektir. Mevcut eğilimler ve olasılıklar, nüfusta (kırsal alanlardan göç) ve istihdamda azalma ve ülke ortalamasının altında bir bölgesel büyüme göstermektedir. Madencilik ve tarım gibi faaliyetler, bu eğilimden bölgenin tamamını ilgilendirmektedir. Küçük ve orta ölçekli sanayi ve hizmetler sektöründe iş yaratma süreci umut verici olmasına rağmen bölgenin tüm ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzaktır.

İki konu çok önem kazanmaktadır:

- İş yaratmayı teşvik etmek ve kırsal alandaki göçü sınırlandırmak,
- Madencilikteki küçülme işlemini etkili bir şekilde yönetmek.

Özel Sektörün Büyümesi

Özel sektörün kendi kendine büyümesi (hemen hemen devletin devre dışı kalması) bilhassa dinamik bir yapıya sahip olan bazı sektörlerde faydalı olabilir. Fakat tarım gibi büyük bir istihdam sektörü, özel yatırımcıların büyük ilgisini çekmeyeceğinden küçük çapta aile işletmeciliği seviyesinde kalacaktır. Bu tip sektörler büyük ihtimalle istihdam ve toplam katma değer içindeki paylarında düşüş eğilimi içine gireceklerdir.

Kalkınmanın genel organizasyonu, yeni işyerlerinin yerleşimi için altyapıların temini gibi konular özel sektör tarafından halledilemez ve kömür ocaklarının özelleştirilme şansı yoktur.

Kamu Sektörünün Katılımı

Kamu sektörünün katılımı mevcut durumdaki gibi doğrudan sanayiye ve genelde üretime katılımın devamı şeklinde olmamalıdır. Ormanlık ve kömür ocaklarının küçültülmesi işlemi hızla değişik bir yönetim tarzına kavuşmalıdır.

Sosyal nedenlerden dolayı, tarım ve buna bağlı gıda sanayiinde yeni teşebbüslerin desteklenmesi ve gerekli altyapıların finansmanına katılım gerekmektedir.

Özel ve Kamu Kesimlerinin Ortak Kombinasyonu

Bu mevcut eğilim hızlandırılmalı ve yoğunlaşmalıdır. Kamu sektörünün, özel sektör yatırımlarını cezbetmek için yerine getirmesi gereken bazı önemli görevleri;

- Yeni sanayi firmaları için yerleşim altyapıları hazırlamak ve kendilerine finans, eğitim ve pazarlama alanlarında güçlü destek vermek,
- Orta ve uzun vadede kalkınma sürecini organize etmek, bu sürede sosyal ve çevresel konuları kontrol altında tutmak,
- Özelleştirmeyi tamamlamak, orman üretimini yeniden organize etmek,
- Ulaşım ve şehir altyapısını iyileştirmek ve idame ettirmektir.

Aynı zamanda kömür üretim faaliyetlerindeki azalmanın ve zayıf tarım faaliyetlerine bağlı kırsal göçün sosyal yanlarını yönetmek önemlidir. Bunlar, özel sektörün, küçük ve orta sanayide üretim faaliyetlerinde umut verici bir eğilime göre, özelleştirme sürecinin tamamlanmasıyla muhtemelen ormancılık üretiminde yerini almasının şartlarıdır.

3.1.2 Sosyo-Ekonomik Analiz

Bölgesel input-output matrisine dayalı bir tahmin modeliyle gelecekteki bölgesel büyüme oranı, istihdam fırsatları, birbirine bağlantılı yatırımlar ve nüfus tahminleri birleştirilerek yapılmıştır.

Temel varsayım, geçmiş yıllarla gelecek için bölgesel ve ulusal büyüme oranlarının mukayese edilmesinden oluşmaktadır.

1987'den 1994'e kadar olan rakamlara göre, bölgesel gayrisafi hasılanın mevcut büyüme eğilimi yılda %1,4 olup ulusal ortalamanın çok altındadır (Türkiye ortalaması %3,2 iken bölge için %1, 1994 resesyon yılı dahil).

Gelecek için üç alternatif değerlendirilmiştir:

- Temel Çizgi Alternatifi (AO); Şu andaki mevcut eğilimin yıllık %1,6'lık bir büyüme oranıyla devamı,
- Orta-yüksek Alternatif (A1); gelecek on yılda bölge büyüme ortalamasını VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen yıllık %5 'lik Türkiye ortalamasına ulaştırması,
- Yüksek Alternatif (A2) ; yılda %6,6'lık bir yüksek büyüme halinde VII. Beş Yıllık Planda iyimser tahminle Türkiye ortalamasına yükseltmesidir.

Bölgenin potansiyelleri gözönüne alındığında, kalkınma ve yatırım için düşük, orta-yüksek ve yüksek koşullar varsayılarak değişik sektörlerin büyüme hızını her alternatif için değerlendirmek mümkündür. Bu bölgesel büyüme payları, input-output matrisi ile belirlenir. Değişik alanlarda bazı verimlilik artışları varsayılarak, bu rakamlar istihdamın evrimine çevrilebilir. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 3.Hata! Bilinmeyen anahtar değişkeni. Hata! Yer işareti tanımlanmamış.Bölgedeki Gelişim İçin Alternatiflerin Simülasyonu

	Sektörler	Alternatif A0	Alternatif A1	Alternatif A2
BÜYÜME ORANI	Tarım (a)	% -2,40	% 1,93	% 2,95
	Sanayi (b)	0,77	% 5,21	% 6,94
	Hizmetler	% 4,50	% 6,30	% 6,70
	Toplam	% 1,60	% 5,00	% 6,60
İSTİHDAMIN GELİŞİMİ 1995-2005	Tarım (a)	-81.368	19.248	22.997
	Sanayi (b)	-9.739	35.697	39.935
	Hizmetler (c)	39.410	58.666	66.931
	Toplam	-51.697	113.611	129.763

Kaynak: BRLİ-GERSAR-TÜMAŞ tahminleri (a) ormancılık dahil, (b) madencilik dahil, (c) inşaat dahil

Tablo 3.Hata! Bilinmeyen anahtar değişkeni. Gelişme Planı Döneminde Makroekonomik Gelişme (A1 Alternatifi)

	Mevcut	Gelecek	Büyüme
GSYH (milyon ABD \$)	2.919,2	4.578,2	% 57
Kişi Başına GSYH (ABD \$)	2.708	4.525	% 67
İstihdam (kişi)	504.400	618.000	113.600
Yatırım (Milyon ABD \$)	909,2	1.038,90	130

1993 GSYH esas alınmıştır. Yatırım 1992-1994 arasındaki yatırımların ortalamasının bölge faal nüfusunun oranına göre hesaplanmıştır.

DİE tahminlerine göre önümüzdeki yıllarda nüfus azalması (1990-2000 arası -20.000 kişi) olduğunda bile, kişi başına düşen gelir A0 alternatifinde biraz azalacak ve iş kayıpları nüfus azalmasını hızlandıracaktır.

Uzun vadeli yatırım kararlarında varolan dahili belirsizlikler açısından, A1 alternatifi tavsiye edilmektedir. Önemli kamu sektörü kaynaklarının Zonguldak, Bartın ve Karabük illerine tahsis edilmesi, gelişen özel sektör, bölgedeki mevcut kamu sektörü ve diğer bölgelerdeki önemli kaynaklarla uyumlu olmalıdır.

Alternatif A1 tahmini, gelecekte ilgili yatırım programının gerçekleştirilmesi için en gerçekçi olası gelişme seviyesi olarak görünmektedir. Bu, aşağıda belirtilen hususlara dayalı BRL-TÜMAŞ Konsorsiyumunun geliştirdiği senaryodur.

Ulusal seviyede:

- Bu hipotezin ülke için bir ortalama olduğunu belirten Türkiye'nin VII. Beş Yıllık Kalkınma Planına uygunluk; 1997 yılı milli bütçe hazırlıkları GSMH'nin %5'lik büyüme oranı tahminine dayanmıştır.
- OECD³ gibi bazı uluslararası organizasyonların orta vadeli (iki yıl) tahminleri, Türkiye'nin GSMH'nin %5'lik büyüme oranına dayanmaktadır. Bu tahmin ve öneriler, ekonominin aşırı ısınmasının sınırlanması açısından ve Türkiye'deki üretken ve milli tasarruf kapasitelerinin daha iyi ayarlanması için yapılmıştır.

Bölgesel seviyede:

- Devlet yetkililerinin bölgede yeni bir kalkınma işlemi ve yatırım oluşturma isteği ve yeni özel yatırımcılar tarafından sağlanan dinamizm, bölgenin ulusal büyüme eğilimine katılmasını sağlayacak olumlu göstergelerdir.
- Gelecek yıllardaki ortalama %5'lik bir büyüme oranı, bazı bölgelerin bu oranı geçerken bazılarınsa altında kalacağı anlamına gelmektedir. Çeşitli sosyo-ekonomik açılardan Türkiye'deki farklı bölgelerin sınıflandırılması göz önünde bulundurulduğunda, Zonguldak, Bartın ve Karabük bölgesi vasat durumdan ulusal GSMH büyüme ortalamasına yükselmeyi sağlayan iyi konumdan faydalanmaktadır.

Alternatif A1 varsayımı bir karar veya tahmin olarak değil, bölgedeki evrim gerçeğine uygunluğu korumak için düzenli olarak yeniden değerlendirilmesi gereken bir hedef olarak ele alınmalıdır.

Orta ve uzun vadede bile, A2 alternatifinin büyüme oranına ulaşılması mümkün görünmüyorsa, A1 alternatifleriyle uzun vadede ortalama ulusal düzeyin yakalanması hâlâ iddialı olup, kalkınma planı için başarılabilecek hedef olarak görülmelidir.

³ OECD Ekonomik Çalışmalar : Türkiye, Ağustos 1996

3.2 Kalkınma Stratejisi

3.2.1 Kalkınma Hedefleri

Bölge için Türkiye'nin diğer bölgeleri veya diğer ülkeler için saptanan hedeflere aynı derecede geçerli genel hedefler saptanabilir. Bölgenin yeniden kalkınması nedeniyle, aşağıda belirtilen hedeflerde kararlı olunması yerinde olur:

- İstihdam imkanlarını genişletmek,
- Gelir ve katma değeri arttırmak,
- Kalkınmanın sürekli olmasını sağlamak ve çevreyi korumak.

Zonguldak, Bartın ve Karabük bölgesi, genel hedefleri aşağıda verilen işlevsel alt hedefler şeklinde belirginleştirecek kendine has birtakım özelliklere sahiptir:

- Üretim yapıları ve organizasyonu yenilemek, işçi ve işverenlerin vasıflarını geliştirerek bölgenin genel imajını yenilemek,
- Bölgede farklı faaliyetler arasındaki mevcut bağları güçlendirmek veya yenilerini yaratmak; katma değeri arttırmak için, bölge içinde taşeronluk faaliyetini ve dönüşüm yoluyla değerlendirilmeyi mümkün olduğunca geliştirmek,
- Bölgeyi geçmiş ve şimdiki izole durumundan kurtarmak için İstanbul ve Türkiye'nin ekonomik açıdan gelişmiş diğer bölgeleri ile bağları güçlendirmek. Batı Anadolu'nun yalnızca metropoliten bölgeye dayanmadan dengeli bir şekilde kalkınmasını sağlayarak, bölgeyi alternatif bir ekonomik merkez olarak hazırlamak,
- Bölgenin doğal potansiyellerinin genel olarak zayıf olması ve kırsal nüfusun önemiyle birlikte sosyo-ekonomik özellikleri nedeniyle orta ve uzun vadeli kalkınmaya yönelik olarak, düşük düzeyde bile olsa istisnasız tüm imkanların kullanılmasıdır,

Bu hedefler, orta ve uzun vadeli kalkınmaya yönelik olsalar da, mevcut çerçeve içinde tanımlanmaktadır. Bölgenin gelişimine uygun olarak periyodik zaman aralıklarında yeniden değerlendirme yapılması gerekecektir.

Stratejiler ve eylem programları doğrudan bu hedeflere ulaşmak için belirlenmelidir.

3.2.2 Stratejiler

Bölgedeki en önemli potansiyellerden yararlanılması stratejinin özünü oluşturur.

Bu potansiyellerden en önemlisi, büyük kent ve sanayi merkezlerine yakınlığıyla bölgenin coğrafi konumudur. Bu yakınlık örneğin hazır giyim sanayii yatırımcıları için çok iyi bir fırsat olarak görülmekte, aynı zamanda, bölgenin büyük kısmında, ucuz arazi, ucuz insan gücü, özel destek ve teşvikler ile desteklenmiş durumdadır. Ulaşım altyapılarının gelişmesi, özellikle İstanbul ve Ankara karayolu bağlantıları ve çeşitli ticaret için daha iyi limanların inşası elverişli konumu güçlendirecektir.

Bölgenin gelecekteki rolü, büyük metropollerin hızlı büyüme ve hızlı büyümeden kaynaklanan sorunlarını dengelemek üzere alternatif bir sanayi ve ticaret çekim alanı görevi yapmak olacaktır. Bu stratejik çizgi, diğer bölgelere nüfus akışının azaltılmasını da içermelidir.

İmalat sanayii, ticaret ve ilgili hizmetler üzerinde önemle durulmalıdır. Bu sektörler büyük olasılıkla gelecekte yeniden kalkınmanın temelini oluşturacaktır. Bu sektörlerle verilecek destek ve teşvikler Galler veya Ruhr gibi Batı Avrupa'daki eski ağır sanayi bölgeleri örnek alınmak üzere, yenilenme işleminde birincil öneme sahiptir. Bunlara ek olarak ERDEMİR ve yeniden yapılanma hamlesiyle KARDEMİR vasıtasıyla Zonguldak, Bartın ve Karabük Bölgesinde demir ve çelik sektörü bu işleme iştirak edebilir. Madencilerin tekrar eğitilmesi ve alternatif iş imkanları için bazı özel tedbirlerle birlikte kömür madenlerindeki dönüşüm tümüyle işleme dahil edilecektir.

Bu açıdan, Bartın, Çaycuma-Filyos, Karabük gibi bölgenin bazı yerleri esasen imalat sanayiinde olmak üzere yeni ve başarılı bir kalkınma sürecine girmiştir ve bu gayretlerin daha da desteklenmesi gerekmektedir. Üretken sahalarda bu faaliyetler gelecekteki kalkınma hamlesinin çekirdeğini oluşturabilir.

Karadeniz'de uluslararası ticaret hızla artmakta olup Filyos Serbest Bölgesi ve yine aynı yerde inşaatı beklenen yeni limanla (DLH Genel Müdürlüğü'nce BOT esasına göre teklif istenmiştir) bölgede de ticaret büyük olasılıkla artacaktır. Böylelikle, Filyos Vadisi hem imalat sanayii hem de ticaret açısından gelecekteki kalkınma sürecinde önemli bir yer olacaktır.

Köylüler tarafından yapılan geleneksel tarım ve ormancılık marjinal hale gelecek ve bölgenin geleceğinde önemli bir rol oynamayacaktır. Yavaş fakat kaçınılmaz bir süreçtir. Kırsal göçün ve buna bağlı kentsel nüfus artışının yavaşlatılması ve uzun vadede tarım ve orman ürünleri üretiminde önemli bir artış sağlamak için çiftçi ve kırsal nüfus lehine özel kararların alınması gerekmektedir.

Bölgesel ve aynı zamanda ulusal bir arazi planlama gereği nedeniyle, özel ilkelerin dikkate alınması gerekir:

- Altyapı, kentsel gelişme, organizasyon ve sosyal kalkınma için uzun vadede, güçlü bir kamu sektörü desteği olacağını varsaymaktadır.
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerle öncelik imalat sanayiindedir.
- Faaliyetlerin çeşitlendirilmesi önemli bir amaçtır; kısa vadede tüm imkanlar değerlendirilmelidir. Sanayide özellikle üstün sahalarda yeni uzmanlıklar yalnız ikinci etapta görülebilir.
- Bölge içerisinde özellik arzeden faaliyetlerin belli yerlerde planlanması tavsiye edilmemektedir. Bölge içinde yerleşmeye ve yatırım yapmaya niyetli her türlü işletme kabul görmelidir. Tek sınırlama kalkınma işlemi içerisinde taahhüt ettikleri tesisleriyle karşılaştırıldığında gerçek oluşturacakları istihdam kapasiteleri olmalıdır.
- Yeniden kalkınmada emek yoğun faaliyetlere esasen teşvikler vasıtasıyla öncelik verilmeli fazla istihdam sayısına sahip işletmeler tercih edilmelidir.
- Bununla birlikte, bölgedeki mevcut önemli sanayi kolları yeni eğitim kursları, daha kalifiye işçiler, teknik danışmanlık ve sanayicilerin organize edilmesi suretiyle desteklenmeli ve kuvvetlendirilmelidir. Bu esasen Karabük'te çelik işleme, KARDEMİR ürünlerine dayalı alt sanayi ve yine Karabük'teki ve diğer yerlerdeki konfeksiyon sanayii, Bartın veya Filyos'taki inşaat malzemeleri üretimini ilgilendirmektedir. Bölgedeki iki önemli fabrikanın demir-çelik üretimine dayalı yan sanayinin geliştirilmesine ayrı bir önem verilmelidir.

- Gelişme sağlanan belirli alanlarda tam bir uzmanlaşma ancak ikinci aşamada olabilir. Ormancılık ve ilgili sanayii kolları potansiyel yeni alanlarından biridir. Tabii akarsular veya gelecekte mümkün görülen baraj göllerinde balık çiftliği geliştirilmesi detaylı olarak araştırılmalıdır.
- Tarım, hatta turizm gibi daha marjinal faaliyet kollarında yeni yatırımlar başlatılmalıdır. Bunlar, muhtemelen, diğer bölgelere nüfus akış hızını keserek olumlu sosyal etkilere yol açacak, böylece genel stratejik çizgiye katkıda bulunacaktır.
- Bölgesel ve ulusal ölçekte önem taşıyan ve büyük destek alması gereken mesleki eğitim önemli bir konudur.

Bu stratejik tespitlerle, bölge yenilikçi hareket ve organizasyon yöntemleri ile yeni bir kalkınma sürecinin bir nevi laboratuvarı olacaktır. Batı Avrupa'daki eski kömür ve demir-çelik üretim bölgelerinde uygulandığı gibi, bu durum, benzer diğer planlar için de vurgulanmalıdır.

3.2.3 Kalkınma Organizasyonu

Geleceğe yönelik muhtemel stratejiler ve seçenekler, genel ekonomik gelişme olasılıklarıyla bağlantılı olarak oluşturulacak ve çeşitli ilkeleri göz önüne alacaktır. Örneğin:

- Yeniden kalkınma, bölgenin bazı kısımları için oldukça uzun bir süreç olacak ve çok farklı alanlarda sürekli çaba gerektirecektir. Planın daha ileri safhalarının hazırlık, yönetim ve yürütülmesi için ortaklar arasında belirli bir organizasyon ve koordinasyon olması önerilmektedir. Bu organizasyon ve koordinasyon aynı sorunlarla karşı karşıya olan bütün bölge ve ülkelerde oldukça yaygın olan Özel Yeniden Kalkınma Ajansı aracılığıyla gerçekleştirilmelidir.
- Geleceğe hazırlanma, büyük bir esnekliğe sahip olacak bu kurumun daimi ilgi konusu olmalıdır.
- Kısa vadede, büyük bir pragmatizm hakim olmalı, süreci başlatmak için ön şart olarak büyük altyapıların tamamlanması beklenmemeli; fiilen kullanılabilir mali kaynakların optimize edilmesi kısa vadeli olumlu sonuçlara yönelik olmalıdır.
- Faaliyetlerin teşviki ve yakından desteklenmesi, ilk ve önemli çalışma olmalıdır.
- Yeni bir imaj yaymak ve olası yatırımcıları çekmek için, bölge dışında da tanıtılmalıdır. Bunun için özel çaba sarf edilmelidir.
- Sanayi ve ticarete istihdam yaratılması gayretlerine paralel olarak kömür madenlerinin azaltılmasının dinamik yönetimi önemli bir konudur.

4. PROGRAM HEDEFLERİ

Kamu ve özel sektör arasında ayırım yapılarak program hedefi ve yatırım süreci aşağıdaki gibi özetlenebilir.

4.1.1 Kamu Sektörü

Kamu sektörü, aşağıda belirtilen değişik sektörlerde yatırıma gidecektir.

- Sanayinin gelişmesi için değişik fonların oluşturulmasıyla sanayide yatırım. Bu fonlar 102 milyon ABD \$'lık yatırıma ve büyük ölçüde işletmeler tarafından geri ödenecek (338 milyon ABD \$'ı) katılım fonu için kaynağa ihtiyaç duyacaktır.
- Bayındırlık işleri, değişik ulaşım altyapıları ve taşkın koruma projeleriyle toplam 183 milyon ABD \$'lık önemli bir yatırım sahasını oluşturacaktır.
- Diğer önemli bir kalem 172 milyon ABD \$'lık maliyetiyle kömür madencilerinin değişim ve emeklilik programlarının idaresidir.
- Bölgede çevre koruma faaliyetleri atıksu ve katı atık için 60 milyon ABD \$'lık yatırımı gerektirecektir.
- Tarım, orman, arazi kullanım planları, turizm ve mesleki eğitim için özel küçük programlar hazırlanacaktır. Bölgesel Gelişme Ajansının kurulması için özel bir yatırım gerekli olacaktır.

Tablo 4.Hata! Bilinmeyen anahtar değişkeni. Sektörlere Göre Kamu Yatırımı

(Bin ABD \$)

	Girdiler	Yatırım	Yatırım Payı (%)
Tarım	-	39.140	59
Sanayi	337.860	273.735	30
Hizmetler	-	269.565	88
Toplam	337.860	582.440	45

4.1.2 Özel Sektör

Plan süresince özel sektörün öngörülen yaklaşık 650 milyon ABD \$'lık payla sanayi gelişimine en büyük katkıyı vermesi beklenmektedir.

Diğer yatırım alanları ;

- Mesleki eğitim 21 milyon ABD \$'lık maliyetiyle büyük oranda özel sektörün inisiyatifindedir,
- Hizmetlerde olduğu gibi tarım, ormancılık ve turizm sektörü de özel sektörün yatırım sahasına girmektedir.

Özel sektörün belli başlı yatırım kalemleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Tablo 4.Hata! Bilinmeyen anahtar değişkeni. Sektörlere Göre Özel Sektör Yatırımı

(Bin ABD \$)

	Yatırım	Yatırım Payı (%)
Tarım	27.690	41
Sanayi	650.000	70
Hizmetler	37.260	12
TOPLAM	714.950	55

5. BÖLGESEL GELİŞME İÇİN FAALİYET PROGRAMI

Öngörülen 10 yıllık faaliyet programı, iki önemli eğilimle birlikte muhtelif öncelikler üstünde yoğunlaşmıştır. Bu iki önemli eğilim, üretim sektöründe özel teşebbüsü canlandırmak ve bazı kamu kuruluşlarını veya kalkınma organizasyonunu geliştirmektir. Bu program dahilindeki faaliyetler aşağıdaki başlıklar altında toplanmıştır.

5.1 Yatırımlar

5.1.1 Kamu ve Özel Sektörün Ortak Yatırımları

Tüm faaliyetler az ya da çok devlet desteğine ihtiyaç duymaktadır. Planda teklif edilen çoğu öneri kamu ve özel sektörün ortak yatırımını öngörmektedir.

5.1.1.1 Tarım

Daha önce bahsedildiği gibi bölge profili hala büyük ölçüde kırsal özelliğe sahip olup, ormancılık faaliyetlerini içeren tarım faaliyetleri yaygındır. Bu alanlarda özel bir eylem önerilmektedir.

- Tarım: Zonguldak-Bartın-Karabük bölgesi hiçbir zaman Türkiye'nin en önemli tarım bölgelerinden biri olmayacaktır. Üretim açısından yüksek artış için nispi bir potansiyeli vardır. Ayrıca, tarımla ilgili nüfusun gelir düzeylerinin ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi kırsal kesimden göçün azaltılması için önemlidir. Hayvansal ürünler, kabuklu meyveler (fındık) ve tahıl / hayvan yemi gibi temel üretim kalemleri için bir teknik eylem programı ve çiftçilerin desteklenmesi önerilmektedir. Maliyetler kamu sektörü ve çiftçiler arasında paylaşılacaktır.
- Şu anda ormanlardan potansiyelinin çok altında yararlanılmaktadır. Orman Bakanlığı tarafından servis yollarının kablo hattı için temizlenmesi ve devlet yardımıyla köylülerce kestane, ceviz, kavak ve çınar ekiminin desteklenmesi için özel bir eylem planı önerilmektedir. Orman Bakanlığının sorumluluğunda olmak üzere erozyondan korunma ve ağaç kesicilerinin eğitilmesi de programın kapsamı içindedir.

5.1.1.2 İmalat Sanayii

İmalat sanayiinin yeni işletmelerin ve işlerin oluşturduğu en önemli sektör olması beklenmektedir. Bölgede başlatılmış olan faaliyetlerin sürdürülmesi veya yenilerinin oluşturulması için kamu sektörünün bir dizi önlem alması önerilmektedir.

Serbest bölge çalışmalarının başlatıldığı ve liman inşasının düşünüldüğü Filyos vadisinde, planlanan yatırımların ve organize sanayi bölgelerinde yeni fabrikaların kurulmasına devam edilmesi gerekmektedir.

Devlet teşviklerinde bölgenin "Kalkınmada Birinci Derecede Öncelikli İl" statüsü devam ettirilmelidir. İstihdam yaratılmasına doğrudan etkisi olması açısından teşviklerin yeniden düzenlenmesi için fizibilite etüdlerinin yapılması uygun olacaktır.

Tedbir ve teşviklere rağmen yatırımların büyük bir kısmı 10 yıllık süreç içerisinde özel sektör tarafından gerçekleştirilirken (toplam 650 milyon ABD \$'ı), kamu sektörünün payı 102 milyon ABD \$'ı olacaktır. Şu da belirtilmelidir ki ; sanayide önerilen tüm yatırımlar özel idarenin kontrolü altında olmalıdır.

Yeni veya gelişmekte olan şirketlerin sermayesine yeni bir destek sağlamak için fonların oluşturulması; bu fonlar, borçlanmanın azaltılması ile oluşan ilave mali giderleri ortadan kaldıracaktır.

- Katılım Fonu: İmalat sanayiinde küçük ve orta boy işletmelerin finansman yönünden desteklenerek yılda 5.000 kişiye yeni istihdam sağlanması amacıyla kişi başına 5.200 ABD \$'lık fon sağlanarak 15 yılda ortalama 10 kişi çalıştıran 5.000 yeni iş sahası oluşturulması planlanmıştır.

Toplam tutarı 260 milyon ABD \$'lık fonun % 20'sinin çeşitli sebeplerle geri dönmeyeceği hesabıyla fonun kamuya maliyeti 52 milyon ABD \$'ıdır.

Katılım fonu ile sermaye riskli uzmanlaşmış finansal şirketlerin oluşturulmasından kaçınılması sağlanacaktır.

Bu fon; Bölgesel Gelişme Ajansında mevcut finansal sorumluluğu olan ve uzmanlaşmış bölüm tarafından yönetilecektir.

Finansal tahsisler, faydalar ve olası kayıplar Maliye Bakanlığının idari denetimi altında olan, ilgili uluslararası kurumların temsilcileri tarafından yapılacaktır. Programlar, ilerleme raporları ve hesapları Bakanlığın onayına sunulacaktır.

- Garanti Fonu: Bu fon banka kredilerini güvence altına alarak bankaların kredi açmasını kolaylaştıracaktır. Garanti Fonu, krediden faydalanan işletmenin iflası durumunda devreye girecektir. Banka kredilerinin toplamı yılda 32,5 milyon ABD \$'ı seviyesinde olması, kredilerin 2/3'ünün garanti kapsamına alınması ve % 20'lik temerrüd oranı ile Garanti Fonu tutarı 4,333 milyon ABD \$'ı olup 10 yıllık maliyetinin 43,3 milyon ABD \$'ı olacağı hesaplanmaktadır.

Devlet kaynaklarından veya uluslararası kurumlardan sağlanacak fon yönetiminin Bölgesel Gelişme Ajansı alt birimi olarak görev yapması öngörülmektedir.

- Teknik Yardım Fonu: Bu fon üç değişik tip faaliyeti içermektedir.

☐ İş planının oluşturulması, yeni işletmenin organizasyon ve yönetimi, mali programı için fon uzmanlarından teknik yardım hizmetleri,

☐ Sanayinin kalkınmasını destekleyecek yeni sektörler için pazar araştırmalarının yapılması,

☐ Bölge içinde, şirketler için çalışan bir grup satış temsilcilerinin finansmanını sağlamak üzere Bölgesel Gelişme Ajansının alt birimi olarak kurulacak bu fonun 10 yıllık maliyeti 1,6 milyon ABD \$'ıdır.

Sunulan hizmetler şirketlere kuruluş safhasında ücretsiz verilecek ve daha sonra şirketler işletmeye geçince ücret talep edilecektir.

KOSGEB ve Karaelmas Üniversitesinden teknik destek ve danışmanlık hizmeti sağlanarak imalat sanayiinde gelişmenin hızlı, kayıpların asgaride tutulması hedeflenmiştir.

5.1.1.3 Hizmetler

Turizm büyük olasılıkla sınırlı bir faaliyet alanı olacak, ancak kaynakların iyi kullanılmasıyla turistler bölgeye çekilebilir. Safranbolu, kıyı kesimi ve yaylalarda turistik tesislerin kurulması için özel bir faaliyet programı tavsiye edilmektedir.

Diğer taraftan, mesleki eğitim gelecekte özel sektörün ve işletmelerin de rol alacağı önemli bir konudur. Konuya özel öneriler "Organizasyon" bölümünde verilmiştir.

5.1.2 Kamu Sektörü Yatırımları

Bu yatırımlar esasen altyapı ve çevre konularıyla ilgilidir.

- Ulaşım altyapısının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi: Ereğli ve Bartın limanları için gerekli olan modernizasyonun gerçekleştirilmesi, eksikliği hissedilen yörelerde yolların iyileştirilmesi, Çaycuma-Zonguldak havalimanının tamamlanması ve Zonguldak-Karabük-Ankara demiryolu hattının iyileştirilmesi. Ayrıca, başlıca KARDEMİR'in kullanımı, çevrenin korunması ve hava kirliliğinin önlenmesi açısından doğalgaz boru hattının Karabük İli'ne ulaştırılması da, gerçekleştirilmesi gereken önemli bir yatırım olarak ele alınmalıdır.

Filyos vadisinin taşkından korunması, bu bölgedeki başarılı kalkınma için büyük önem taşımaktadır.

- Kalkınmayı sağlıklı bir şekilde sürdürmek, daha sağlıklı ve çevreye saygılı bir yapıya sahip olmak için şehirlerde atık suların arıtılması ve katı atıkların değerlendirilmesi, atmosferin ve su kaynaklarının kontrolü için çevrenin korunması önlemleri de programın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.
- Bölgede hızla gelişen ve kontrol dışına çıkan kentsel yerleşmelerden dolayı imara açılmış alanların acilen haritalandırılması ve revize edilmesi gerekmektedir. Yeni yapılacak imar planlarında, kentsel gelişme kontrol altına alınmalı ve uygun planlama kararlarıyla yönlendirilmelidir.

Diğer önemli ve özel bir konu devletin normal olarak kömür madencilerinin emeklilik ikramiyelerini ödemesidir. Daha fazla personel çıkarma olasılığı gözönünde bulundurularak, maden işçilerinin tekrar eğitim programı için özel bir faaliyet önerilmektedir. Programlar uzun vadeli olmalı, alternatif işler için bir yıllık beceri kursları düzenlenirken eğitime devam eden işçilere ödeme yapabilmek için tekrar eğitim programı kapsamında mali imkanlar sağlanmalıdır. Bu faaliyet devlet tarafından üstlenilmelidir.

5.2 Organizasyon

Esasen kurumsal sahalarda ve mesleki eğitimde olmak üzere gelişme planının iyi bir şekilde organizasyonu için değişik tedbirler önerilmiştir. Tüm bu eylemler kamu ve özel sektörün fon paylaşımlarıyla karakterize edilmiştir.

5.2.1 Mesleki Eğitim

Eğitim genel olarak ulusal seviyede ve daha spesifik olarak bölge içinde oryantasyonu sağlamaktadır. Eğitime yönelik tavsiyeler şöyle sıralanabilir ;

- Teknik ve idari beceri veren şirket eğitim merkezi de dahil olmak üzere Zonguldak'ta yerleşik bir merkezi eğitim organizasyonunun oluşturulması; Bu eğitim halihazırda istihdam edilmiş kişilerin becerilerinin teknik veya idari yönden kısa dönemli kurslarla artırılmasına yöneliktir. Bu ana organizasyonu tamamlayıcı olarak, esasen işsizlere yönelik orta vadeli temele dayalı üç temel beceri eğitim merkezinin kurulması gerekmektedir.
- Su ticareti ve teknolojilerini öğretir uzman eğitim merkezlerinin kurulması ; bu konuda eğitim programlarının eksikliği ve büyük ihtiyaçlar hem bölge içinde hem de ülke genelinde kendini göstermektedir. Bu tip bir girişime bölge dışından da ilgi gösterilecektir.

Eğitim esasen bölge içindeki şirketlerin başlıları ile finanse edilecektir.

5.3 Kurumlar

Kurumsal iskelet için gelişme programı, iki ana yapısal yönlendirme önermektedir.

- Bölgesel Gelişme Ajansı; Gelişme planının başarıya ulaşması için büyük öneme haiz Ajans, öngörülen tüm programların gerçekleştirilmesinden, güncelleştirilmesinden, yıllık sonuçların hazırlanmasından, sanayi için özel fonların idaresinden, bölgede iletişimin ve promosyonun sağlanmasından, beceri eğitim kurslarının yönlendirilmesinden ve bölgesel şirket verilerinin tutulmasından sorumlu olacaktır.

Bu ajans idari heyet kontrolü altında olup yönetim kurulu özel sektör ve kamu temsilcilerinden oluşacaktır. Bu tip bir ajans uluslararası kalkınma organizasyonlarının olası katkılarıyla birlikte devlet tarafından finanse edilecektir.

- Su Ajansı; su yönetiminden ve kirliliğinin kontrolünden sorumlu Su Ajansının kurulması ve gerekli mali olanakların sağlanması şarttır. Bu tip projeler Türkiye'nin diğer bölgelerinde Çevre Bakanlığı veya DSİ gibi değişik ortaklarla sürdürülmektedir.

5.4 Finansman

Önerilen değişik eylem planlarının finansmanı önemli bir konudur. Daha önce belirtildiği gibi faaliyetlerin çoğu kamu ve özel sektörün ikili finansmanı ile gerçekleştirilecektir.

5.4.1 Kamu Sektörü

Fonlar için değişik kaynaklar kullanılabilir.

- Devlet ve kamu bütçeleri: Esasen geri ödeme zorunluluğu olmayan kamu hizmetlerini kapsamaktadır. Çoğu ulaşım altyapıları, kentsel planlama ve çevresel iyileştirme, tarım ve turizm teşvikleri bu kaynaktan finanse edilebilir. Sanayinin gelişmesi için gerekli değişik fonlar da esasen ulusal kaynaklardan karşılanacaktır.
- YİD (veya Yİ): Geri dönüşü olan altyapı harcamalarında kullanılabilir. Bu şekilde finanse edilebilecek önemli bir yatırım Filyos limanı ve büyük ölçüde Filyos Vadisindeki bazı diğer ekipmanlardır. Hava limanları da bu formülle inşa edilmelidir.
- Vergi Toplama: Su Ajansı fonu için kullanılabilir. Özel bir vergi belediyeler vasıtasıyla sanayi kuruluşlarından, şirketlerden ve şahıslardan toplanmak üzere oluşturulmalıdır. Böylelikle Su Ajansının su kaynaklarını geliştirmek ve korumak için sürdüreceği faaliyetler finanse edilecektir. Bu vergi miktarı şirketlerin ve şahısların su tüketimleriyle doğru orantılı olacaktır.
- Uluslararası Organizasyon fonlarıyla iki fon finanse edilebilir: Birincisi maden işçilerinin tekrar eğitim ve dönüşüm programlarının, ikincisi de endüstriyel yeniden kalkınma fonlarının finansmanıdır. Bölgesel Gelişme Ajansının faaliyetleri büyük olasılıkla Uluslararası Gelişme Ajanslarından gelecek yardımlarla desteklenecektir.

5.4.2 Özel Sektör

Öz sermaye veya banka kredileriyle finansman dışında gelişme planı süresince işletmeler ve kamu sektörü değişik finansman imkanlarından yararlanacaktır.

- Birinci derecede öncelikli bölgeler için uygulanan teşviklerin ve bunlardan özellikle düşük faizle ilgili olanların devamı,
- Tarım, ormancılık ve turizm gibi bazı faaliyetler için doğrudan sübvansiyonlar,
- Mesleki eğitim özel bir konudur, şirketler ve daha genel olarak özel sektör işletme bordrolarından toplanacak özel bir vergiyle bu faaliyeti büyük oranda finanse edeceklerdir. Böylelikle özel sektör

kendi gelişimini iç kaynaklarıyla karşılamış olacaktır. Bu tür bir faaliyetle Uluslararası Gelişme Ajansı fonlarından da yararlanılabilir.

- Sermayeye katılım, bankalara güvence ve teknik / idari destek için sanayiye tahsis edilecek değişik fonlardan yararlanılması.

Bu fonlar büyük ölçüde Devlet ve Uluslararası Gelişme Ajansları tarafından sağlanacaktır, fakat işletmeler veya bankalar tarafından da bir miktarının finanse edileceği tahmin edilmektedir. Bu fonların idaresi, kaynakları da toplayacak olan Bölgesel Gelişme Ajansına aittir. Ajans güvenilir bir idareden ve fonlar vasıtasıyla program geliştirmekten sorumludur. Bölgesel Gelişme Ajansı Maliye ile Sanayi ve Ticaret Bakanlıkları tarafından kontrol edilecektir.

5.5 Öngörülen Yatırımların Ayırımı

Sektörel faaliyetlere göre yapılacak yatırımların özeti aşağıda verilmiştir. Bu yatırımlar öngörülen sürede mevcut yatırımlara ilaveten yapılacak yatırımlardır (mevcut duruma göre % 14'lük büyüme oranı). Yatırımlar, çeşitlerine ve yatırım büyüklüklerine göre özel sektör ve kamu tarafından paylaşılacaktır. Ancak, önerilen değişik alanlarda özel teşebbüsün teşvik edilmesi ve yatırıma yönlendirilmesi önemlidir.

Tablo 5.Hata! Bilinmeyen anahtar değişkeni. On Yıllık Yatırım Özeti

(1.000 ABD \$)

		Kamu sektörü		Özel sektör	Toplam	
		Girdiler	Maliyetler	Yatırım	Yatırım	
Tarım	• Genel kalkınma programı		21.000	21.000	42.00	
Ormancılık	• Yollar		8.000		8.000	
	• Kablo yolları		200		200	
	• Özel orman			6.250	6.250	
	• Erozyon kontrolü		2.500		2.500	
	• Kestanelikler		440	440	880	
	• Eğitim, geliştirme		7.000		7.000	
	Toplam		18.140	6.690	24.830	
Sanayi	• Katılım fonu/yatırım	260.000	52.000	650.000	702.000	
	• Garanti fonu	43.340	43.340		43.340	
	• Teknik yardım	1.600	1.600		1.600	
	• Pazarlama ağı	720	720		720	
	• Etüdler	600	600		600	
	• Teşvikler	350	350		350	
	• OSB	31.250	3.125		3.125	
		Toplam	337.860	101.735	650.000	751.735
	Madencilik	• Emeklilik ve Dönüştürme İşlemi		172.000		172.000
İmar iskan	• Filyos sel kontrolü		49.000		49.000	
	• Karayolu iyileştirme		32.000		32.000	
	• Liman iyileştirme		24.000		24.000	
	• Havalimanları		10.000		10.000	
	• Boru hattı		68.000		68.000	
		Toplam		183.000		183.000
Eğitim	• Devamlı profesyonel eğitim		1.859	7.438	9.297	
	• Temel teknik eğitim		2.126	8.503	10.629	
	• Su teknikleri eğitimi		1.280	5.119	6.399	
		Toplam		5.265	21.060	26.325
Arazi kullanım planları	• Planların yapılması		550		550	
	• Revizyonlar		1.000		1.000	
Turizm	• Otel ve pansiyon yapımı		10.800	16.200	27.000	
Çevre	• Ölçüm aletleri		1.000		1.000	
	• Atık su arıtma		33.570		33.570	
	• Katı atık işleme		26.060		26.060	
		Toplam		60.630		60.630
Kurumsal organizasyon	Kalkınma Ajansı		8.320		8.320	
Toplam			582.440 % 45	714.950 % 55	1.297.390 % 100	

Kaynak: BRLİ-GERSAR-TÜMAŞ

Değişik faaliyetler için aşağıdaki yatırım programları öngörülmüştür.

Tablo 5.Hata! Bilinmeyen anahtar değişkeni. Sektör lere Göre Yatırım Takvimi

(Milyon ABD \$)

Kamu Sektörü	1. Yıl	2. Yıl	3. Yıl	4. Yıl	5. Yıl	6. Yıl	7. Yıl	8. Yıl	9. Yıl	10. Yıl	TOPLAM
Tarım	5,19	4,39	4,04	3,84	3,84	3,64	3,54	3,54	3,54	3,54	39,14
Sanayi	37,69	32,74	37,26	51,4	24,12	20,83	46,04	19,00	36,81	30,22	336,12
Hizmetler	19,03	13,55	35,92	49,92	54,42	43,49	22,92	18,92	5,98	5,42	269,54
Toplam	61,91	50,68	77,22	105,16	82,39	67,96	72,5	41,46	46,33	39,18	644,80

Özel Sektör	1. Yıl	2. Yıl	3. Yıl	4. Yıl	5. Yıl	6. Yıl	7. Yıl	8. Yıl	9. Yıl	10. Yıl	TOPLAM
Tarım	2,77	2,77	2,77	2,77	2,77	2,77	2,77	2,77	2,77	2,77	27,70
Sanayi	65,00	65,00	65,00	65,00	65,00	65,00	65,00	65,00	65,00	65,00	650,00
Hizmetler	1,62	3,96	3,96	3,96	3,96	3,96	3,96	3,96	3,96	3,96	37,25
Toplam	69,39	71,73	71,73	71,73	71,73	71,73	71,73	71,73	71,73	71,73	714,95

Genel Toplam	131,30	122,41	148,95	176,89	154,12	139,69	144,23	113,19	118,06	110,91	1359,75
--------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	---------

6. UYGUN YATIRIM ALANLARI

Gelecekteki farklı imkanların sınıflandırılması, hammadde mevcudiyeti, bölgedeki mevcut faaliyetler, bölgesel ve ülkesel talebe göre yapılacaktır.

İmalat sanayinde geleceğe yönelik imkanlar

HAMMADDE VE DOĞAL KAYNAK POTANSİYELİNE DAYALI İMKANLAR

GIDA SANAYİ	ORMAN ÜRÜNLERİ	DİĞERLERİ
. Reçel, marmelat, bal	. Gemi İnşaatı	. Mermer İşleme
. Hazır çorba	. Kontplak üretimi	. Alçı üretimi
. Su şişeleme tesisi	. Kaplama imali	. Deri işleme
. Bisküvi ve çikolata üretimi	. Cila, boya atelyeleri	
. Şekerleme	. Mobilya-dekorasyon	
. Pudingler ve hazır tatlılar	. Oyuncak üretimi	
. Peynir-Yumurta	. Mobilya iskeleti	
. Yumurta işleme	. Modüler mobilya	
	. Hediyelik eşya	

BÖLGEDEKİ İŞLETMELERİN İLERİ VE GERİ ENTEGRASYONUNA DAYALI İMKANLAR

TEKSTİL SANAYİ	ÇİMENTO ÜRÜNLERİ	DİĞERLERİ
. Polipropilen çuval	. Beton döşeme plakları (karolar)	. Kesici onarım ve bileme atölyesi
. Dar dokuma mamülleri	. Hazır harç üretimi	. Dekoratif lamine ve levha kaplama
. Keçe üretimi		. Deri işleme
. Konfeksiyon tesisi		
. Kıl ipliği ve tela		

BÖLGESEL TALEBİN KARŞILANMASINA DAYALI İMKANLAR

PLASTİK SANAYİ	AMBALAJ SANAYİ	MAKİNA İMALAT SANAYİ
. Plastik borular	. Baskılı sargılık ambalaj kağıdı	. Hidrolik pompa ve vanalar
. Yoğurt-ayran kapları	. Polietilen ve selofan torbalar	. Sanayi fittingleri ve boru bağlantı parçaları
. Ayakkabı kalıbı	. Yapışkan bantlar, yastıklama malzemesi	. Hidrolik ve mekanik lift
. Diş fırçası ve saç fırçası	. Hurda kağıt değerlendirme	. Hasat-harman makineleri
	. Karton ve mukavvat kutu	. Diğer tarım makineleri

ÜLKESEL TALEBE BAĞLANTILI İMKANLAR

METAL EŞYA	İNŞAAT YAN SANAYİ	DİĞERLERİ
. Gemi inşaatı	. Boya, vernik	. Sabun
. Çelik mutafak eşyası	. PVC elektrik iç tesisatı malzemeleri	. Aeresoller
. Sıhhi tesisat malzemeleri	. Sert PVC içmesuyu boruları	. Yangın söndürme tozları ve köpükleri
. Metal mobilya	. Plastik hortum	. Tıbbi eldiven ve torbalar
. Oto parçaları	. Aynalar, aydınlatma armatür camları üretimi	
. Hidrolik maden d irekleri	. Mobilya aksesuarları	
. Hastane karyolları ve hastaya hizmet ürünleri		
. Tekerlekli sandalye		
. Tartı aletleri		
. Bakır şerit, pirinç şerit ve levha		

Sanayi faaliyetlerindeki gelecek için değişik sahalardaki olanaklara ek olarak, gelişme planı süreci içinde birçok yatırım uygun görülmektedir. Herhangi bir karara varmadan önce her konu için pazar araştırmasının veya fizibilite etüdünün hazırlanması tavsiye edilmektedir.

Genel olarak, birçok konu yatırım için kamu ve özel sektör açısından uygun görülmektedir, zira çoğu sahadaki ihtiyaçlar önemlidir ve büyüme olasılıkları oldukça fazladır. Fakat unutulmamalıdır ki seçilen senaryoya göre kamu sektörü büyük ölçüde çevre, kentsel planlama, ulaşım ve üretken sektörler için değişik türde teşvikler dahil olmak üzere kamu hizmetleri ve altyapılardan sorumlu olacaktır. Devlet, artık özel sektörün sorumluluğunda olan üretim sektörlerine doğrudan iştirak etmemelidir.

Uygun sahalara şöyle sınıflandırılabilir :

6.1 Kamu Sektörü

6.1.1 Tarım

- Bölgede hayvansal üretim programının geliştirilmesi,
- Sebze ve meyve üretiminin geliştirilmesi için çiftçilerin pazarlama organizasyonu ve pazar araştırması,
- Tarım için arazi iyileştirmesi (drenaj; çiftlik arsalarının konsolidasyonu, ekipman, teknik iyileştirme ve toprak erozyonunu azaltmak için eğitim),
- Kablo hattı hizmeti ve ağaç taşıma patika ve yollarının iyileştirilmesi.

6.1.2 Sanayi

- KOSGEB'le ilgili küçük ve orta ölçekli sanayiye destekleme organizasyonunun yerleştirilmesi,
- TTK ihtiyaçlarının, yerel ve bölgesel taleplerin değerlendirilmesiyle TTK Merkez Atelyesinin özelleştirilmesi,
- Olası sahalara, gerekli beceri, işadamlarının talepleri, Türkiye'deki tecrübeler gözönüne alınarak sanayicilere yönelik kırsal aile atelye ağının geliştirilmesi,
- Gelecekteki özel idareyle (YİD) birlikte gemi söküm tesisleri için önfizibilite etüdü.

6.1.3 Hizmetler Sektörü

- Türkiye için gelişimine ihtiyaç duyulan sahalarda yeni teknolojilere dayanan kursların Zonguldak-Karabulmak Üniversitesi merkezinde yeniden gruplandırılması ve güçlendirilmesi çalışmaları : Çevre mühendisliği ve bilgisayar bilimleri,
- Karadeniz Bölgesinde olası gelişime sahip yeni ulaşım altyapısının pazarlama etüdü. Ulaşım ihtiyaçları ve ekipmanları açısından mukayeseli avantajların analizinin yapılması için bir pazar etüdü vasıtasıyla olası artışa sahip Karadeniz trafiğinin doğrudan bölge içinde mi yoksa İstanbul'a transit olarak mı yoğunlaşacağı değerlendirilebilir. Bu tip bir analiz otobanları ve limanların olası gelişimini gözönünde bulunduracaktır,
- Filyos nehrinin temizlenmesi için bir master planının hazırlanması,
- Cazibeyi artırma amacıyla sahil şeridinin iyileştirilmesi,
- Zonguldak kent bütünü için kentsel master plan.

6.2 Özel Sektör

6.2.1 Tarım

- Bölgede mantar üretimi ve işlenmesi için gelişme programı,
- Kabuklu meyve (ceviz ve fındık) üretimi ve işlenmesi için teknik ve pazar etüdüyle birlikte bölgede meyve üretimi için gelişme programı,
- Süt toplama işleminin iyileştirilmesi,
- Bölge çevresinde mandıra ürünleri hakkında pazar etüdü,
- Hayvan ürünleriyle mandıra ürünlerinin geliştirilmesi, örnek olarak Çaycuma, Bartın ve Eflani'de et ürünleri, Eskipazar ve Ulus'ta et ve süt ürünleri,
- Bölgenin akarsularında balık çiftliklerinin geliştirilmesi,
- Kestane ve ağaç ürünlerinin geliştirilmesi ve pazarlanması için ön-fizibilite etüdü,
- Reçine, günlük ağacı, defne yaprağı, eczacılık ve kimya sanayinde kullanılan bitki türleri gibi ikinci derecedeki orman ürünlerinin kaynak tespiti ve pazarlanması için ön-fizibilite etüdü.

6.2.2 Sanayi

- Bölgede KARDEMİR'e bağlı demir-çelik faaliyetlerinin geliştirilmesi,
- Ağaç işlemede ikinci ve üçüncü safhalarda pazar etüdüleri,
- Diğer bölgelerin belli başlı sanayi şirketlerine mal ve hizmet üretilmesi için pazar etüdü; motorlu araç ve savunma sanayi,
- Mineral ürünlerin gelişme potansiyeli: Eskipazar ve Eflani'de mermer; Devrek, Eflani ve Kurucaşile'de plaster dolomit; Bartın ve Çaycuma'da prefabrik bina elemanları; Bartın'da ateş tuğlası, kiremit ve seramik,
- Daha fazla yerel girdiyle kağıt sanayinin daha da ileriye gitmesine yönelik pazar etüdü. Yüksek kalitede lüks kağıt üretimi yapan küçük birimler için pazar etüdü,
- Ağaç işleme fabrikası için ekipman,
- İhracata yönelik işlenmiş gıda pazar etüdü,
- Reçel ve marmelat (Eflani'de kuşburnu), işlenmiş bal, hazır çorba, şişelenmiş maden suyu, Kurucaşile'de cevizli ve fındıklı tatlılar gibi gıda işlemeciliğinin geliştirilmesi,
- Safranbolu'da deri sanayinin ve yazlık kıyevlerinin geliştirilmesi.

6.2.3 Hizmetler Sektörü

- Kaliteli konaklama olanaklarının oluşturulmasıyla orman ve yaylalarda doğa turizminin geliştirilmesi, kültürel ilgiye ve doğal güzelliğe haiz yerlere turların düzenlenmesi,
- Karadeniz'deki kumsalların iyileştirilmesi ve daha yüksek kalite standartlarının oluşturulması,
- Mesleki eğitimin geliştirilmesine yönelik yeni eğitim kurslarının oluşturulması için ön-fizibilite etüdü: İşçilerin çeşitli sahalarda yeniden eğitilmesi için kurslar, yerel hükümet görevlilerinin idari eğitimi, yeni teknolojiler açısından daha iyi ve çabuk mesleki yetenek edinmek için kısa dönem eğitim kursları.

6.3 Seçilen Fizibilite ve Önfizibilite Etüdüleri

Yukarıda verilen tekliflerden bazıları seçilmiş, bazıları da mevcut proje kapsamında incelenmek üzere tanımlanmıştır. Cilt VI kapsamında yer alan bu etüdülerin listesi aşağıdadır:

6.3.1 Kamu Sektörü

Mesleki eğitimin daha iyi verilmesi, işçilerin çeşitli sahalarda yeniden eğitilmesi, yerel hükümet görevlilerinin idari eğitimi, yeni teknolojiler açısından daha iyi ve çabuk mesleki yetenek edinmek için kısa dönem eğitim kursları için fizibilite etüdü. Üç öneride bulunulmuştur, bir işte çalışan insanların bilgilerini güncelleştirmek üzere Zonguldak'ta kurulacak sürekli eğitim merkezi, her il merkezinde bürosu olacak işsizlere yeni beceri kazandırmak üzere temel teknik eğitim merkezi, Türkiye'de hızla gelişen bir saha olan su teknikleri üzerine Zonguldak'ta kurulacak özel eğitim merkezi.

Karabük kenti master plan etüdü. Safranbolu ve çevresini kapsayan geleceğe yönelik kentsel organizasyon için detaylı araştırma ve önerilerde bulunulmuştur.

Bölgedeki akarsuların, deniz ve tabii çevrenin kirlenmesinin önlenmesinde alınacak teknik, sosyal ve hukuki tedbirler. Hava ve su kirlilik kontrol ve ölçüm imkanlarının artırılmasına yönelik öneriler; katı ve sıvı atık idaresi gibi faaliyetler de yatırım programında tanımlanmıştır.

Zonguldak il merkezinin kanalizasyon ve diğer altyapı ihtiyaçlarının tespiti. Zonguldak'ın değişik altyapıları gözden geçirilmiş ve kanalizasyon, katı atık, yağmur suyu, elektrik ve gaz ile ilgili öneriler getirilmiştir.

Bölge içi ulaştırma altyapısı ile bölgenin diğer bölgelerle bağlantısını sağlayan ulaştırma altyapısının geliştirilmesi planı. Uzun vadedeki bazı büyük yatırımlar hesaba katılarak limanları, otoyolları, demiryolları hava limanlarını ve doğalgaz boru hattını da kapsayacak şekilde her ulaşım imkanı için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

6.3.2 Özel Sektör

Bölgede hayvan ürünlerini (süt, et, yün, deri, yumurta vb.) işleme ve pazarlama etüdü. Sonuç olarak üç ana öneri de bulunulmuştur: Zonguldak'ta diğer belediyeler tarafından da ortak kullanılacak ve özel idareye sahip modern bir mezbananın kurulması, peynir üretimi için mandıra etüdü, yerel pazarlara yönelik tavuk yumurta çiftliği etüdü.

Bölgedeki mevcut tecrübelerin ışığında ihracata yönelik ahşap (yat dahil) ve metal gemi üretiminin geliştirilmesi. Ana sonuç bu sanayinin gelişme olasılığıyla uzun vadede bölge içinde 1.250 kişilik istihdam oluşturulmasıdır.

Orman, ağaç ve yan ürünleri sanayiinin geliştirilmesi (kağıt ve karton, ağaç kaplama, parke, mobilya, mobilya boyası ve cilası, tahta oyuncaklar, entegre ağaç sanayii, x-ray selüloz filmler, çekme ve damıtma ürünleri, vb.). Ağaç işlemede en fazla karlılığa sahip olduğu düşünülen değişik ürünler için dört öneride bulunulmuştur. Kendin yap montaj mobilya, klasik mobilya üretimi, tahta oyuncak fabrikası, karton ve çeşitli kraft kağıt ürünleri üretimi.

Bölgede tarım ürünleri potansiyelinin belirlenmesi ve gıda sanayiinin geliştirilmesi ve iç ve dış pazarlara pazarlanması. Zonguldak'ta belediyeler arası düzeyde toptancılar hali oluşturulmasıyla ilgili önemli bir öneri getirilmiştir. Bu model bölgenin diğer bölümlerinde de kullanılmalıdır.

Sahil, dağ, yayla ve av turizmi ile buna bağlı tur organizasyonlarının kurulması, tanıtımı ve pazarlamasının geliştirilmesi. Ziyaretçilerin ilgisini çekecek çeşitli turistik ürünlerin tanımlanması ve sıralanmasıyla ilgili öneri. Safranbolu'nun en iyi yer olduğu tespit edilmekle birlikte dağ turizmi ve sahil konaklama tesislerinin geliştirilmesiyle ilgili önerilerde de bulunulmuştur.